

અમદાવાદના કોમી રમખાણો વિશે લખેલા પુસ્તકનું ગુજરાતીમાંથી અંગ્રેજી ભાષામાં રિટા કોઠારી દ્વારા અનુવાદ

Ahmedabad, ORIENT BLACKSWAN released the English translation of Hamid Kureshi's landmark memoir, *Agnipariksha*, an account of the 1969 riots of Ahmedabad, translated from the Gujarati by renowned cultural historian, writer and translator RITA Kothari, at the Conflictorium - Museum of Conflict, Ahmedabad, today.

On releasing the book RITA Kothari said, "Translation has not meant for me (only) a linguistic or cognitive transfer of knowledge; rather it is also a disruption of the existing archive of knowledge, as also its enhancement. *Agnipariksha* helps us understand both violence and non-violence; state and civil society; memoir and literature; political and personal. When

a thin book could do so much, it needed to be translated." *Agnipariksha* recounts the experiences of an eminent Gujarat High Court lawyer Hamid Kureshi during the 1969 Ahmedabad riots when rioters attacked the Gandhi Ashram. Hamid Kureshi grew up in proximity to Gandhi in a family whose devotion to the nation, and to Gandhi, was absolute. During the riots, when perahis for the first time, Kureshi—a third-generation Gandhian and a non-practising Muslim married to a Hindu woman—is reduced to being only a Muslim, he struggles to comprehend the hatred and rage directed at his community even as an entire legacy of Gandhian syncreticism stands challenged. (19-8)

અમદાવાદ, તા. ૨૨ ઓરિન્ટ બ્લેકસ્વાન દ્વારા લખિત અમદાવાદમાં ૧૯૬૯માં થયેલા કોમી રમખાણો અંગેના ગુજરાતી પુસ્તક 'અગ્નિપરીક્ષા'ને જાણીતા કલ્ચરલ હિસ્ટોરિયન, લેખિકા અને અનુવાદક રિટા કોઠારી દ્વારા અંગ્રેજી ભાષામાં અનુવાદ કરાયો છે. જે ગુજરાતી પુસ્તકનું વિમોચન અમદાવાદના કોન્ફ્લિક્ટોરિયમ - મ્યુઝિયમ ઓફ કોન્ફ્લિક્ટ ખાતે કરવામાં આવ્યું હતું.

પુસ્તક વિમોચન વખતે રિટા કોઠારીએ જણાવ્યું હતું, અનુવાદનો અર્થ માત્ર માટે માત્ર ભાષાકીય કે શાબ્દિક રીતે જલવાવ કરવો એવો નથી પરંતુ ધારના સામનો કરવાનો અર્થ પણ અર્થ મારા માટે છે સાથે તેમાં વધારો પણ થઈ શકે છે. અગ્નિપરીક્ષા આપણને હિંસા અને અહિંસા, સ્ટેટ અને સિવિલ

આપણને હિંસા અને અહિંસા, સ્ટેટ અને સિવિલ સોસાયટી, સ્મૃતિ અને સાહિત્ય, રાજકીય અને વ્યક્તિત્વ એમ અને રીતે રમખાણમાં મદદ કરે છે. જ્યારે કોઈ પાતળું પુસ્તક થવું જોઈ શકે છે ત્યારે તેનો અનુવાદ કરવાની જરૂર પડે છે.

અગ્નિપરીક્ષા વાસ્તવમાં ગુજરાત હાઈકોર્ટના વકીલ હામિદ કુરેશીના ૧૯૬૯ દરમિયાનના અમદાવાદના કોમી રમખાણો અંગેના અનુભવનો આલેખન છે જ્યારે તોપીનીઓએ ગાંધી આશ્રમ પર હુમલો કર્યો હતો. હામિદનો કોઈ ગાંધીવાદી વિચારવાના વાતાવરણમાં થયો હતો જેના પરિણામે દેશ માટે અને ગાંધી માટે સંપૂર્ણ સમર્પણ આપ્યું હતું. રમખાણો દરમિયાન પ્રથમવાર કુરેશી કે જેઓ ત્રીજી પેઢીના ગાંધીવાદી વ્યક્તિ છે અને મુસ્લિમો હિન્દુ મહિલાઓને

વ્યક્તિ છે અને મુસ્લિમો હિન્દુ મહિલાઓને પરણે એ વાતનો વિરોધ કરવાના તેમણે તેમના સમુદાયમાં પણ ભારે વિરોધનો સામનો કરવો પડ્યો હતો અને આમ જૂઓ તે ગાંધીવાદી વિચારો અનુસાર સમાનતા સાધેનો પડ્યાર ત્યારે સર્જાયો હતો.

આ વાસ્તવિક ઘટનાક્રમમાં સંયમિત છતાં મર્મભેદક એવા કુરેશીએ રમખાણો દરમિયાન આલેખન કર્યું અને ગાંધી આશ્રમ સાથે સંકળાયેલા અનેક લોકો વિશેની વાતો લખી. ભય અને ત્રાસનું વાતાવરણ તથા પરિસ્થિતિઓ એવે તેમને અને તેમના પરિવારોને હિન્દુ મિત્રો તથા આશ્રમ સાથેના પરબંધોથી મુક્તિ અર્જિત પર ભયનો સામનો કરવો પડ્યો હતો. આ સંસ્મરણો માનવતા, મિત્રતા અને ગૌરવને ગૌરવી છે અને કુરેશીને આલેખન કોઠારીના કડવાશ કે સુખથી વિહિન ગાંધીવાદી વાચક તેના તટસ્થભાવથી જ અચંચિત થઈ જાય છે.

અગ્નિપરીક્ષા ગુજરાતી સાહિત્યમાં પ્રથમવાર ઉમેરો છે અને ગાંધી તથા પીસ સ્ટીલ માટે મદદગાર છે. આ અનુવાદ રિટા કોઠારીએ કરીને એક ચોક્કસ સમયગાળાનું, એક શહેરનું અને બે સંપ્રદાયો વચ્ચેના સંબંધોનું આલેખન બન્યું છે વ્યાપક રિરરરીય મેળવી શકશે. પુસ્તક વિમોચનમાં એસ. ડી. દેસાઈ તથા સાહિત્ય નૂર પદસાર સહિતના અનેક મહાનુભાવો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

હામિદ કુરેશીએ ૧૯૬૯ના અમદાવાદના કોમી રમખાણો વિશે લખેલા પુસ્તકનું ગુજરાતીમાંથી અંગ્રેજી ભાષામાં રિટા કોઠારી દ્વારા અનુવાદ

(પ્રતિનિધિ) અમદાવાદ, ઓરિન્ટ બ્લેકસ્વાન દ્વારા લખિત અમદાવાદમાં ૧૯૬૯માં થયેલા કોમી રમખાણો અંગેના ગુજરાતી પુસ્તક 'અગ્નિપરીક્ષા'ને જાણીતા કલ્ચરલ હિસ્ટોરિયન, લેખિકા અને અનુવાદક રિટા કોઠારી દ્વારા અંગ્રેજી ભાષામાં અનુવાદ કરાયો છે. જે ગુજરાતી પુસ્તકનું વિમોચન અમદાવાદના કોન્ફ્લિક્ટોરિયમ - મ્યુઝિયમ ઓફ કોન્ફ્લિક્ટ ખાતે કરવામાં આવ્યું હતું. પુસ્તક વિમોચન વખતે રિટા કોઠારીએ જણાવ્યું હતું, અનુવાદનો અર્થ માત્ર માટે માત્ર ભાષાકીય કે શાબ્દિક રીતે જલવાવ કરવો એવો નથી પરંતુ ધારના સામનો કરવાનો અર્થ પણ અર્થ મારા માટે છે સાથે તેમાં વધારો પણ થઈ શકે છે. અગ્નિપરીક્ષા આપણને હિંસા અને અહિંસા, સ્ટેટ અને સિવિલ

સોસાયટી, સ્મૃતિ અને સાહિત્ય, રાજકીય અને વ્યક્તિત્વ એમ અને રીતે રમખાણમાં મદદ કરે છે. જ્યારે કોઈ પાતળું પુસ્તક થવું જોઈ શકે છે ત્યારે તેનો અનુવાદ કરવાની જરૂર પડે છે. અગ્નિપરીક્ષા વાસ્તવમાં ગુજરાત હાઈકોર્ટના વકીલ હામિદ કુરેશીના ૧૯૬૯ દરમિયાનના અમદાવાદના કોમી રમખાણો અંગેના અનુભવનો આલેખન છે જ્યારે તોપીનીઓએ ગાંધી આશ્રમ પર હુમલો

કર્યો હતો. હામિદનો કોઈ ગાંધીવાદી વિચારવાના વાતાવરણમાં થયો હતો જેના પરિવારે દેશ માટે અને ગાંધી માટે સંપૂર્ણ સમર્પણ આપ્યું હતું. રમખાણો દરમિયાન પ્રથમવાર કુરેશી કે જેઓ ત્રીજી પેઢીના ગાંધીવાદી વ્યક્તિ છે અને મુસ્લિમો હિન્દુ મહિલાઓને પરણે એ વાતનો વિરોધ કરવાના તેમણે તેમના સમુદાયમાં પણ ભારે વિરોધનો સામનો કરવો પડ્યો હતો અને આમ જૂઓ તે ગાંધીવાદી વિચારો અનુસાર સમાનતા સાધેનો પડ્યાર ત્યારે સર્જાયો હતો. આ વાસ્તવિક ઘટનાક્રમમાં સંયમિત છતાં મર્મભેદક એવા કુરેશીએ રમખાણો દરમિયાન આલેખન કર્યું અને ગાંધી આશ્રમ સાથે સંકળાયેલા અનેક લોકો વિશેની વાતો લખી. ભય અને ત્રાસનું વાતાવરણ તથા

અનિશ્ચિતતા વચ્ચે તેમને અને તેમના પરિવારોને હિન્દુ મિત્રો તથા આશ્રમ સાથેના પરબંધોથી મુક્તિ અર્જિત પર ભયનો સામનો કરવો પડ્યો હતો. આ સંસ્મરણો માનવતા, મિત્રતા અને ગૌરવને ગૌરવી છે અને કુરેશીને આલેખન કોઠારીના કડવાશ કે સુખથી વિહિન હોવાથી વાચક તેના તટસ્થભાવથી જ અચંચિત થઈ જાય છે. અગ્નિપરીક્ષા ગુજરાતી સાહિત્યમાં પ્રથમવાર ઉમેરો છે અને ગાંધી તથા પીસ સ્ટીલ માટે મદદગાર છે. આ અનુવાદ રિટા કોઠારીએ કરીને એક ચોક્કસ સમયગાળાનું, એક શહેરનું અને બે સંપ્રદાયો વચ્ચેના સંબંધોનું આલેખન બન્યું છે વ્યાપક રિરરરીય મેળવી શકશે. પુસ્તક વિમોચનમાં એસ. ડી. દેસાઈ તથા સાહિત્ય નૂર પદસાર સહિતના અનેક મહાનુભાવો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.